

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany §. 26. ustawy o Repr. pow.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 16. lutego 1894 uchwalili Wysoki Sejm następującą rezolucję:
„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał kwestyę potrzeby zmian w ustawie o reprezentacjach powiatowych celem zobowiązania Wydziałów powiatowych do utrzymywania personelu urzędniczego z odpowiednią kwalifikacją, tudzież by rezultat tych badań i wnioski Sejmowi przedłożył.“

Powyższa uchwała zapadła na wniosek posła Dra Skalkowskiego.

Dr. Skalkowski uzasadniając swój wniosek, podniósł, że ustawa gminna i ustawa o reprezentacjach powiatowych z dnia 12. sierpnia 1866 pozostawiły organizację personelu władz wykonawczych Radom gminnym, względnie Radom powiatowym.

Co do Rad powiatowych pozostał taki stan do dziś.

Naczelna zasada, że członkowie Rady powiatowej pełnią swój urząd bez wynagrodzenia, sprowadza konsekwencyę, że należy im się pomoc skuteczna dodaniem słałych sił z należytą kwalifikacją. Temu nieodzownemu wymogowi uczyniły zadość nie wszystkie Rady powiatowe, czego następstwem jest, że obok powiatów, w których wszystko jest odpowiednio urządzone, istnieją powiaty, w których albo nie ma dostatecznych sił biurowych, albo najważniejsze posady obsadzone są osobistościami nie posiadającymi odpowiedniej kwalifikacyi. Co się tyczy gmin nastąpiła częściowo ustawodawcza poprawa, albowiem Wys. Sejm przystępując do reformy ustawodawstwa dla miast większych uznał, że nie należy organizacyi biurowej pozostawiać do woli i upodobania reprezentacyi gminnych, ale ze względu na ważność zadania należy zakreślić ramy w jakich organizacya ma być przeprowadzoną. Z tąd też w uchwalonej przez Wys. Sejm ustawie dla 30 większych miast z d. 13. marca 1889 zawarte są zasadnicze postanowienia, które tym miastom nakładają obowiązek mieć przynajmniej 9 posad stałych płatnych, a mianowicie 3 członków Magistratu i 6 stałych urzędników. Nadto mają ci urzędnicy Magistratu posiadać kwalifikacyę, ustanowioną przez Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

Otóż te wszystkie argumenta, które przemawiały zatem, ażeby w organizacji miejskiej ustanowiony był minimalny etat urzędników z odpowiednią kwalifikacją, przemawiają zatem, co najmniej w równej mierze, ażeby i w organizacji powiatowej ustanowiony został w drodze ustawodawczej również podobny minimalny etat z kwalifikacją, a to tem więcej, ile że czynności Wydziałów powiatowych pomnażają się z każdym rokiem i wzrastają.

Załatwiając wniosek posła dra Skalkowskiego, przekazany Wydziałowi krajowemu do zbadania powyżej przytoczoną rezolucją. Wydział krajowy ma zaszczyt oznajmić Wys. Sejmowi, że stosunki kancelaryi Wydziałów powiatowych są mu najdokładniej znane, tak ze sprawozdań Wydziałów powiatowych, jak i z lustracyi Wydziałów powiatowych, które przeprowadzał i że zgadza się w zupełności, tak na wnioski posła Dra Skalkowskiego, jak i na tychże uzasadnienie.

Pozostałoby chyba do wyjaśnienia, dlaczego Wydział krajowy nie wziął w tej mierze inicjatywy, podczas gdy występując z projektem ustawy dla 30 miast wziął inicjatywę w unormowaniu etatu Magistratów i kwalifikacyi etatowych urzędników.

Otóż stało się to dlatego, że Wydział krajowy zamierzał poprzód przeprowadzić reformę ustawodawstwa gminnego, która to reforma wpływ mieć może na postanowienie ustawy o repr. pow. a nawet i na zakres działania Wydziałów powiatowych, a dopiero następnie wystąpić z projektem zmiany niektórych postanowień ustawy o repr. pow. Po wtóre Wydział krajowy mając sobie nadane rozszerzone prawo nadzoru nad reprezentacyami powiatowymi ustawą z d. 7. kwietnia 1886 przeprowadził od tego czasu do 50 lustracyi Wydziałów powiatowych, mając sobie wytknięty ten sam cel, do którego poseł Dr. Skalkowski zdąża. W tym okresie od r. 1886 usuniętą została znaczna ilość funkcyonaryuszów powiatowych, z jakiegokolwiek względu nieodpowiednych znachodził, jeżeli się rozchodziło o Wydział krajowy dobrą wolę Wydziałów powiatowych przy tej akcji.

Tylko w Radach powiatowych, gdy się rozchodziło o utworzenie nowej posady, choćby najpotrzebniejszej, szło i idzie, a później, ze względów źle zrozumianej oszczędności.

Postępując w ten sposób, sądził Wydział krajowy, że przeprowadzi zwolna reorganizację i uzupełnienie kancelaryi Wydziałów powiatowych.

Wydział krajowy nie może jednak zaprzeczyć, że środki proponowane przez Dr. Skalkowskiego a mianowicie ustanowienie w drodze ustawy krajowej minimalnego etatu urzędników powiatowych i określenie kwalifikacyi tychże, doprowadza o wiele prędzej do zamierzonego celu, wszelako pod tym wyraźnym warunkiem, że Rady powiatowe *uregulują płace etatowych urzędników Wydziałów powiatowych stosunkowo do płac i emolumentów urzędników państwowych i krajowych i że uchwalą odpowiednie normy ich zaopatrzenia*, gdyż w przeciwnym razie wszelkie ich starania o pozyskanie odpowiednich i ukwalifikowanych funkcyonaryuszów i rozpisywanie konkursów nie doprowadzą do żadnego rezultatu. O tem miał Wydział krajowy sposobność przekonać się niejednokrotnie.

Wydział krajowy jest przeto tego zdania, że w wydać się mającej ustawie powinien być z pewnym naciskiem podniesiony obowiązek uchwalenia norm zaopatrzenia przynajmniej dla urzędników minimalnego etatu, który każda Rada powiatowa utrzymywać będzie obowiązana, a zarazem ustanowione rygory, gdyby temu obowiązkowi Rada powiatowa zadość uczynić nie chciała.

Przystępujemy z kolei do odpowiedzi na pytanie, jakie posady powinny być co najmniej przy każdej Radzie powiatowej obsadzone.

Otóż opierając się na wieloletniem doświadczeniu, w zupełności zgodnem z wnioskami posła Dra Skalkowskiego Wydział krajowy jest zdania, że przy każdej Radzie powiatowej powinna być co najmniej obsadzoną odpowiednio posada sekretarza, lustratora i inżyniera powiatowego.

Organa te powinny istnieć przy każdej Radzie powiatowej jeżeli one odpowiednio mają funkcjonować, gdyż są niezbędnie potrzebne dla trzech najważniejszych działów administracji, a mianowicie:

a) dla załatwiania spraw biurowych, utrzymania porządku kancelaryjnego, udzielania informacji wójtom, pisarzom i innym stronom i t. d.;

b) dla nadzoru nad zakładowym majątkiem gmin i zakładów gminnych, dla kontroli rachunków i kas gminnych i pożyczkowych, udzielania pomocy gminom przy sporządzaniu budżetów i zamknięć rachunkowych i dla wykonywania nadzoru nad policją miejscową w gminach;

c) dla budowy i utrzymania dróg powiatowych, gminnych, dojazdów kolejowych.

Wydział krajowy jest przeto zdania, że należy ustawą krajową nałożyć na Rady powiatowe obowiązek utrzymywania sekretarza, lustratora i inżyniera powiatowego.

Zamieszczenie posad kasyera i kontrolora w tym minimalnym etacie, który każda Rada powiatowa utrzymywać będzie obowiązana, nie proponuje Wydział krajowy z tego powodu, ponieważ fundusze stojące pod zarządem Rad powiatowych nie wzrosły jeszcze do tej wysokości, ażeby opłaciło się utrzymywać samoistnych kasyerów i kontrolorów, a jeżeli by z czasem wzrosły, to oczywiście każdej Radzie powiatowej przysługiwało i przysługuje prawo takie posady ustanowić. Zresztą celem utrzymania porządku w rachunkowości i kasowości udzielać będzie Wydział krajowy Wydziałom powiatowym swej pomocy o ile mu na to siły starczą. Dodać i to musimy, że Wydziały powiatowe mogą z łatwością uzyskać odpowiednie organa, dla rachunkowości i kasowości, a to przez utworzenie instytucji kredytowych powiatowych, którym następnie kasa powiatowa i księgi w zarząd oddane być mogą, jak to zresztą wiele powiatów uczyniło.

Ograniczając się w propozycyi do trzech wymienionych posad Wydział krajowy nie może pominać i tego, że jest jeszcze wiele ważnych gałęzi gospodarstwa powiatowego, któreby również zorganizować należało.

I tak n. p. w powiatach, w których gminy znaczniejsze kompleksa lasów gminnych posiadają, powinien być ustanowiony leśnik powiatowy, dla należytego zorganizowania gospodarki lasowej gmin i nadzoru nad takową, ażeby lasy gminne nie ulegały z czasem zniszczeniu, koszta utrzymania leśnika mogłyby być repartowane pomiędzy gminy posiadające lasy gminne w stosunku do ilości posiadanych morgów.

Z kolei przystępuje Wydział krajowy do odpowiedzi na pytanie jakiej kwalifikacji wymagać należy od sekretarza, lustratora i inżyniera powiatowego.

Według zdania Wydziału krajowego powinien kandydat na sekretarza posiadać ukończone studia prawnicze z wszystkimi egzaminami państwowymi i co najmniej dwuletnią praktykę przy Urzędach administracyjnych państwowych lub autonomicznych.

Posadę lustratora uważa Wydział krajowy jako bardzo ważną i ma to przekonanie, że gdyby w kraju funkcjonowało 74 gorliwych, uzdolnionych i bezstronnych lustratorów, musiałaby się administracja gminna we wielu kierunkach poprawić.

Zdaniem Wydziału krajowego powinien kandydat na lustratora posiadać nie tylko egzamin buchalteryczny lecz nadto złożyć w obec komisji egzaminacyjnej Wydziału krajowego egzamin ze znajomości ustawy gminnej, ustaw i przepisów dotyczących policji miejscowej i gruntownej znajomości gospodarki gminnej, cyfrowe bowiem sprawdzanie rachunków gminnych, bez dokładnej znajomości gospodarki gminnej nie byłoby dostateczne, tak samo jak lustracja gmin bez wglądnięcia w wykonywania policji miejscowej.

W końcu od inżyniera powiatowego wymagać należy ukończonych studyów technicznych, z wszystkimi egzaminami państwowymi i dwuletniej praktyki w zawodzie.

W projekcie ustawy, który Wydział krajowy Wys. Sejmowi przedkłada, zamieścił Wydział krajowy ze względu na urzędników, którzy obecnie w służbie przy Wydzia-

łach powiatowych pozostają, pewne ulgi i ułatwienia, zupełnie analogicznie do ulg i ułatwień, które przyznane zostały urzędnikom Magistratów 30 miast rozporządzeniem Wydziału krajowego z d. 29. maja 1891 wydanem w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, a ogłoszonym w Dzienniku ustaw i rozporządzeń Nr. 67 z r. 1890.

Postanowienia te nie wymagają bliższych wyjaśnień.

Na zakończenie podajemy niektóre statystyczne daty odnoszące się do przedmiotu :

Według wiadomości statystycznych Tom 10 zeszyt II. Dział „urzędnicy Wydziałów powiatowych“ z r. 1888 było na 73 Wydziałów powiatowych, które sprawozdania przedłożyły, było :

Sekretarzy :

a) z ukończonymi studjami prawnymi	22
b) z nieukończonymi studjami akademycznymi	7

Reszta sekretarzy nie miała prawniczego wyższego wykształcenia.

Lustratorów było w 73 powiatach 33

Inżynierów było w r. 1887 w 73 powiatach 46

z tych ukończyło studia politechniczne 23

były instytut techniczny 5

dawniejsza technika w Krakowie 6

szkoła wojskowa technicka 4

reszta nie miała technicznej kwalifikacyi.

W roku 1894, według relacyi przedłożonych przez 66 Wydziałów powiatowych (reszta Wydziałów powiatowych nie przedłożyła sprawozdań mimo urgensów do chwili złożenia niniejszego sprawozdania) było : w 66 powiatach :

Sekretarzy :

a) z ukończonemi studjami prawniczemi 20

b) z nieukończonemi studjami prawniczemi 10

reszta nie posiada prawniczego wykształcenia

Lustratorów jest obecnie w 66 powiatach 39, w 27 powiatach nie jest posada lustratora obsadzoną. Z 39 lustratorów posiada państwowy egzamin rachunkowy 5

szkoły średnie (częściowo) 28

tylko szkoły ludowe 6

Inżynierów jest obecnie w 66 powiatach 53, w 13 powiatach nie jest posada inżyniera obsadzoną. Z 53 inżynierów posiada ukończone studia techniczne 23, niedokończone studia techniczne 21.

Wydział krajowy wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt do ustawy.

We Lwowie, d. 4. grudnia 1894.

Marszałek krajowy :

Sanguszko w. r.

Sprawozdawca :

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

U s t a w a

z dnia zmieniająca postanowienia §. 26. Ustawy o Repr. pow. z dnia 12. Sierpnia 1866 (Dz. ust. kraj. Nr. 21).

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Paragraf 26 Ust. o Repr. pow. z d. 12. Sierpnia 1866 (Dz. ust. kraj. Nr. 21. z r. 1866) znosi się w całej osnowie, a natomiast obowiązować będą następujące postanowienia:

Art. I.

Rada powiatowa uchwali na wniosek lub po wysłuchaniu Wydziału powiatowego potrzebny etat urzędników i sług, ich płacę, instrukcyę służbową i postanowienia co do ich zaopatrzenia. Prawo mianowania urzędników i sług przysługuje Wydziałowi powiatowemu.

Przy każdym Wydziale pow. następujące posady mają być ustanowione i obsadzone, sekretarza, lustratora i inżyniera powiatowego.

Co do tych trzech posad obowiązana jest Rada pow. uchwalić odpowiednie zaopatrzenie, gdyby temu obowiązkowi mimo zawezwania Wydziału kraj. zadość nie uczyniła uprawnionym będzie Wydział kraj. wydać obowiązujące orzeczenia, zastosowując analogicznie postanowienia statutu emerytalnego wydanego dla urzędników krajowych.

Art. II.

Sekretarz, inżynier i lustrator muszą posiadać następującą kwalifikacyę:

Od sekretarza wymagane być mają ukończone nauki prawnicze z wszystkimi egzaminami państwowymi i co najmniej dwuletnią praktyką w dziale administracyjnym przy władzach rządowych lub autonomicznych.

Od inżyniera powiatowego wymagać należy ukończonych nauk technicznych z wszystkimi egzaminami państwowymi i co najmniej dwuletniej praktyki w zawodzie.

Od lustratorów wymagać należy egzaminu z rachunkowości państwowej tudzież egzaminu złożonego w Wydziale kraj. ze znajomości ustawy gminnej, ustaw i przepisów dotyczących policyi miejscowej i znajomości gospodarki gminnej we wszystkich działach.

Bliższe postanowienia co do składania egzaminów wyda Wydział krajowy.

Art. III.

Czas przejściowy, w którym urzędnicy pozostający w stałej służbie przy Wydziale powiatowym uzupełnić mogą brakującą im kwalifikację wymienioną w Art. II. niniejszej ustawy oznacza się na lat dwa licząc od dnia wejścia w wykonanie niniejszej ustawy.

Art. IV.

Na równi ze sekretarzami, lustratorami i inżynierami powiatowymi posiadającymi kwalifikację w Art. II. wymienioną uważani będą ci Sekretarze, Lustratorowie i Inżynierowie, którzy co najmniej na lat 5 przed wejściem w życie niniejszej ustawy byli stale zamianowani Sekretarzami, Lustratorami i Inżynierami powiatowymi i wykażą się świadectwem uchwalonem przez Wydział powiatowy, a zatwierdzonem przez Wydział krajowy, że wskutek dłuższej praktyki nabyli potrzebnego wykształcenia fachowego i odznaczają się prawością i nieskazitelnością charakteru.

Art. V.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.